

альність стала провідною у виконавському мистецтві нашої країни. Саме цьому В'ячеслав Сергійович Палкін присвятив своє життя – життя людини палкого серця, світлого розуму та великого обдарування!

Олена БАТОВСЬКА

*кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри хорового диригування
Харківського державного університету мистецтв
ім. І.П. Котляревського*

ТВОРИВ НЕЗАБУТНІ СЦЕНІЧНІ ОБРАЗИ

(Пам'яті члена-кореспондента АМУ Л.С. Тарабарінова)

Леонід Семенович Тарабарінов... Велична постать у театральному просторі України. Пронього писали як про одного з найталановитіших акторів українського театру, самотнього майстра вчизняного театру й кіно, чудового театального педагога. Понад 50 років служив він своєму єдиному у житті театрові – Харківському державному академічному українському драматичному театру ім. Т.Г. Шевченка, де зіграв більше 200 ролей. При цьому кожна його робота отримувала високу оцінку як професіоналів, так і глядачів. Його любили і шанували. Не був обділений Леонід Семенович і визнанням колег, партнерів по сцені, великих березильців-шевченківців. Дойго творчості ставилися з особливим пієтетом, з ним було проведено безліч інтерв'ю. Адже все його життя було віддане мистецтву.

Народився Леонід Семенович Тарабарінов 8 листопада 1928 року в смт Шалигині Глухівського району на Сумщині. Уважкі голодні роки батьки разом з маленьким сином переїхали до Харкова. Складні то були часи. Проте душа молодого Леоніда тягла до театру і він, студент авіаційного технікуму, почав гратися самодіяльним театрі. Було велике бажання навчатися драматичному мистецтву у спеціальному закладі. Та заради підтримки рідних був змушений йти працювати. Лише в 1951 році поступив до Харківського театального інституту. Надто пощастило майбутньому акторові, бо потрапив на курс корифея української сцени Данила Івановича Антоновича. Леонід Тарабарінов був здібним учнем талановитого вчителя, навіть ззовні нагадував його високим зростом, кучмою непокірного світлого волосся, красивим, від природи поставленим голосом. Ще студентом у 1955 році його запросили до складу трупи Харківського державного українського драматичного театру ім. Т.Г. Шевченка. Вже першою появою на сцені у славленого театру в головній ролі він зачарував глядачів та своїх колег.

Вдруге поталанило Леоніду Семеновичу, коли 1956 року Олександр Петрович Довженко знімав фільм «Поєма про море» і запросив його, актора-початківця, на роль Валерія Голика. Сам Л. Тарабарінов називав той період роботи над роллю психотерапією. З акторами О. Довженко працював на знімальному майданчику досить своєрідно. Спочатку розповідав про себе, про свої плани, тим самим налаштував акторів на свою хвилю, своє розуміння творчої образу. Ота зустріч з Олександром Довженком стала визначальною у творчому житті молодого актора Л. Тарабарінова.

А далі – ролі, ролі, ролі... Лаєрт з «Гамлета» В. Шекспіра, Остап з «Тараса Бульби» за

М. Гоголем, Ярема з «Гайдамаків» за Т. Шевченком, Дон Жуан з «Камінного господаря» Лесі Українки, Мастаков з «Чудаків» М. Горького, Лестер з «Дженні Герхардт» Т. Драйзера та інші. У виконанні Леоніда Тарабарінова всі без виключення створені ним образи поєднували романтична ілеспрямованість. Актор був бездоганним у різних режисерських системах. Кожнайого роль позначена заглибленістю у таємниці психології, осмислення складних філософських і соціологічних проблем.

Акторська майстерність Леоніда Семеновича була належно поцінована. У 1960 році йому присвоєно звання заслуженого артиста УРСР, у 1968 – народного артиста УРСР, а в 1972 році – народного артиста СРСР. Це була вершина визнання на всесоюзному рівні. Під час гастролей театру у Москві він отримав запрошення від Михайла Царьова до трупи Малого театру. Про таке можна було тільки мріяти. Але він змушений був відмовитися – на його руках була прикута доліжка мати та хворий брат. І в такій ситуації щедрість та величність його душі як людини, як сина, взяли верх.

Після присвоєння Леоніду Семеновичу звання народного артиста України його запросили до викладання на кафедрі акторської майстерності Харківського державного інституту мистецтв ім. І.П. Котляревського. І з того часу майже сорок років через творчу майстерню професора Л. Тарабарінова пройшли сотні вдячних студентів-акторів.

У 1970 – 80-ті роки критики називали етапними такі роботи Леоніда Семеновича, як Федір Протасов з «Живого трупа» Л. Толстого; Тарас Шевченко зі «Шляху» О. Біляцького, З. Сагалова; Васильєв з «Вибору» Ю. Бондарєва; Тев'є-молочник з однойменної п'єси Г. Плоткіна за Шолом-Алейхємом.

Багато разів зіграну видатними акторами роль Федора Протасова здавалося вже неможливо було доповнити новими фарбами та нюансами. Проте Леонід Тарабарінов, сама людина добра, людина, мудрістю свого таланту зробив цю роль неповторною. Духовно багата людина, Протасов – Тарабарінов роздумує про життя, про своє місце в ньому. А його очі – само заглиблені, промовисто виказували болісний душевний розлад героя, його гнітючу тугу.

Нові грані обдарування Л. Тарабарінова розкрились у виставі «Шлях». Розширено діапазон розмови з глядачем, знайдено нові засоби вираженості у творенні сценічного образу. Його Тарас Шевченко – зморений та молодий солдат, що пройшов десятирічне заслання. Однак у його особі відчувалася незламна внутрішня сила і мужність.

Працюючи над образом Тев'є, актор знайшов точні пропорції між побутовим і філософським. Тев'є у нього – людина від землі, внутрішньо щедра і багата, закохана у красу світу. Образ багатогранний, сповнений суперечностей. Актор осягає поліфонію образу, підносить його до висот справжньої трагедії маленької людини, що таїть у собі цілий світ.

Незадовольняючись досягненнями та злетами, актор постійно прагнув нового. Душа бажала трудитися. І нові образи увійшли в його творче життя. Відбулося піднесення на нові щаблі духовної досконалості, що дало змогу будувати багатогранні образи. Про граничну можливість Леоніда Тарабарінова до себе у театрі ходили легенди. Щоразу у день вистави він за годину до початку спектаклю приходив до театру, щоб налаштуватися на сценічний образ, незважаючи на те, що грав цю роль вже не перший рік.

Творення образу для Леоніда Семеновича – це занурення себе у сутність персонажа. З цим феноменом свого таланту він вперше вийшов на сцену, із беріг авце протягом усієї своєї сценічної діяльності. Пригадуючи основні ролі актора, можна зробити висновок, що його герої були абсолютно різними, унікальними, несхожими ні на чиє інше виконання, напевне, тому що, пульс актора Л. Тарабарінова співпадав з пульсом героя.

Так було і з Миколою Задорожним з «Украденого щастя» І. Франка. По-особливому, скажімо, відтворив Леонід Тарабарінов образ українського селянина за його важким щастям. Його Микола був змучений безнадійною боротьбою за свою людську гідність. При цьому актор переконливо доніс до глядача глибочинь людської драми, осягну непереможним духом, світлом душі і християнським всепрощенням.

Несподівано оригінальним поставу світовій шекспіріані король Ліру виконанні Леоніда Тарабарінова. Через сценічні метафори, глибокий життєвий зміст яких осмислював ся у фінальних сценах, торжествував талант Леоніда Семеновича – виконавця головної ролі. Неповторним він був на шляху до щонайвищого пізнання, прозріння, відродження, розплати, подолання зла всоби і навколо себе. Всебачивий усвідомлював цей Корольціною трагедійного катарсису. Актор передав торжество мудрості й духовності людини, що, зрештою, не дарма прожила життя.

Хоча першою любов'ю актора завжди був театр, другим, але не менш сильним захопленням було для нього – кіно. Він вважав, що кіно додавало йому нових відчуттів, нового містечького досвіду. Творча праця з великими майстрами кінематографа – Олександром Довженком, Тимофієм Левчуком, Миколою Мащенко та іншими вітчизняними і зарубіжними кінорежисерами – дала Леоніду Тарабарінову слави як прекрасному акторові кіно.

Однією з найулюбленіших останніх ролей Леоніда Семеновича була роль Художника у виставі «Сьома свіча» З. Сагалова на малій сцені «Березіль» Харківського театру ім. Т.Г. Шевченка. Та вистава була незвична й емоційно захоплююча. П'єсу автор написав за матеріалами життя і творчості, насамперед поетичної, Марка Шагала. Це була не просто роль у звичайному розумінні. Це була сповідь актора, митця, філософа, людини про своє розуміння місця Художника у людському просторі. Л. Тарабарінов протягом вистави по краплі, різнобічно, багатоярусними мазками малював складний образ.

В одному з інтерв'ю знаменитий актор Л. Тарабарінов сказав: «Отримую задоволення від того, що роблю, коли виходжу на сценічний майданчик, із радістю віддаю всю накоплену мною чуттєву гамму. Ніз чим незрівнянний стан, коли заповнений зал із замиранням серця ловить кожне моє слово, реагує на кожний мій погляд».

2003 року з нагоди 75-ліття Леоніду Семеновичу Тарабарінову присвоїли титул Почесного громадянина Харкова. Це була висока нагорода – за багаторічну творчу працю за слави міста та гордість за те, що місто має такого великого актора і людину. Крім почесних звань, творчість Леоніда Семеновича Тарабарінова була відзначена орденами Трудового Червоного Прапора, «Знак Пошани», Почесною Грамотою Верховної Ради України та багатьма театральними преміями й відзнаками. У квітні 2006 року його було обрано членом-кореспондентом Академії мистецтв України. А в січні 2008 року народний артист України, народний артист СРСР Леонід Семенович Тарабарінов пішов із життя.

У нього була своя тема мистецтві – творча віра у перемогу світлих почуттів, благородства й духовної чистоти людини.

Таким він був упродовж всього свого життя, таким він залишиться у серцях усіх, хто його знав, хто захоплювався його високим талантом.

Людмила САВЧЕНКО
театрознавець